

Koło regionalne -
cykl konspektów:

Chorzów Stary – śladami historii miasta

Prowadzący:
mgr Beata Grzembka

Temat: Chorzów Stary – śladami historii miasta.

Cele poznawcze:

- uczeń poznaje najważniejsze zabytki Chorzowa Starego
- uczy się historii miasta.

Cele kształcące:

- uczeń potrafi wskazać elementy historyczne związane z najbliższym otoczeniem
- wskazać na mapie miejsce swojego zamieszkania i najbliższej okolicy
- wytyczyć na mapie trasę wycieczki po najciekawszych miejscach
- wywiązać się z roli przewodnika po swoim mieście
- opisać herb Chorzowa i jego związki z historią Polski i regionu
- wymienić najważniejsze daty z historii Chorzowa
- przedstawić hipotezy dotyczące genezy nazwy Chorzów
- dostrzegać zjawiska pozytywne i negatywne w mieście
- zorganizować wystawę zdjęć z wycieczki dydaktyczno - wychowawczej po Chorzowie Starym.

Cele wychowawcze: rozbudzenie poczucia tożsamości z własnym regionem.

Metody: praca z książką, poszukująca metoda zajęć praktycznych, oglądowa (uczenie się przez przeżywanie), metaplan.

Formy pracy: praca w grupach, indywidualna.

Środki dydaktyczne: pozycje książkowe z zakresu wiedzy o Chorzowie, plan miasta, plansze dydaktyczne, aparat fotograficzny.

Cykl lekcji: pięć jednostek dydaktycznych.

Bibliografia:

1. Liczba R., Chorzów A.D. 2000. Nietypowy przewodnik po mieście dla młodzieży i dorosłych, Chorzów 2000;
2. Halor A. Bożogrobcy i pudłyryze. Podania i legendy chorzowskie, Chorzów 1998.
3. Drabina J., Historia Chorzowa od średniowiecza do 1868r, Chorzów 1998,
4. Chorzów w kulturze Śląska. Materiały z sesji naukowej 9-10 października 1996 r., Chorzów Batory 1997 r.
5. Chorzów moje miasto w ujęciu historyczno – przestrzennym. Materiały z sesji popularnonaukowej, Chorzów 2003 r.
6. Piegza M., Chorzowskie kształtowanie tożsamości regionalnej, Wydawnicza Agencja Mediów Lokalnych "MEDIAL" Chorzów
7. Album Chorzowa w starej fotografii, Wydawnicza Spółka z o.o. „Goniec Górnośląski”, Chorzów, ul. Dąbrowskiego 8
8. Plan miasta Chorzowa, Katowice 1992 r.

I lekcja

Temat: Chorzów Stary – śladami historii miasta.

TOK LEKCJI

Zadaniem uczniów jest zebranie informacji o początkach swojego miasta. W tym celu odwiedzają bibliotekę szkolną, gdzie dokonują (przy pomocy bibliotekarza) przeglądu księgozbioru dotyczącego historii Chorzowa. Następnie wybierają pozycje książkowe, albumowe, mapy itp. i w grupach przygotowują się do zajęć poświęconych początkom miasta Chorzowa.

I grupa - przygotowuje informacje na temat genezy herbu miasta.

II grupa - opracowuje zagadnienie: zasługi bożogrobców dla Chorzowa.

III grupa - przygotowuje wykaz najważniejszych zabytków Chorzowa Starego.

IV grupa - opracowuje zagadnienie: pochodzenie nazwy Chorzów.

W drugiej części zajęć uczniowie prezentują wyniki swojej pracy. Na planszy wypisujemy najbardziej charakterystyczne zabytki miasta.

Należą do nich:

1. Kapliczka Podwyższenia Krzyża Św. – zlokalizowana jest w pd – wsch. narożniku Placu Piastowskiego. Jest to niewielki murowany obiekt, zbudowany na planie prostokąta z wielobocznym zamknięciem. Powstała w latach 1925 – 1926 wg planów architektonicznych Otto Urbańczyka (z Siemianowic) w miejscu starej kaplicy drewnianej rozebranej w 1923 r. W roku 1926 kaplicę poświęcił miejscowy proboszcz z parafii św. Magdaleny ks. Stefan Sz wajnoch.

Z miejscem tym wiąże się wiele legend i przekazów. Wg jednej z nich modlił się w niej Jan III Sobieski w drodze na Wiedeń.

2. Dawny ratusz gminy Chorzów na Placu Piastowskim – wzniesiony w 1925r. Herbem gminnym był podwójny krzyż z rozszerzonymi na końcach ramionami, wywodzący się z herbu zakonu bożogrobców.

3. Kościół pod wezwaniem św. Marii Magdaleny – zlokalizowany przy ulicy Bożogrobców na wzniesieniu starochorzowskim w miejscu pierwotnego kościoła z czasów średniowiecznych i jest szóstą budowlą sakralną w tym miejscu. Obecny kościół wybudowany został w latach 1889 – 1892, jest trójnawowy, na planie krzyża łacińskiego, z 75 – metrową wieżą.

Parafia posiada najstarsze księgi metrykalne w całym dekanacie chorzowskim (księgi chrztów prowadzone są od 1749r., zaś księgi małżeństw i zgonów od 1766r.). Od początku istnienia aż do pierwszej dekady XIX w. parafia, jak i cała wieś była własnością zakonu bożogrobców, a pierwszym niezakonnym proboszczem ks. Józef Beder (1773 – 1855). Obecny proboszczem jest ks. Jan Piwczyk. Dziś niezwykle jest położenie kościoła w stosunku do osi ulicy (drzwi kościoła wychodzą wprost na ulicę).

4. Ulica Kasprowicza: dom parafialny i pomnik.

Pod nr 2 w byłym domu parafialnym, w latach 1986 – 1990 swoją siedzibę miały Siostry Misjonarki Miłości, które 24 lipca 1986 odwiedziła z duszpasterską wizytą przełożona Matka Teresa z Kalkuty, laureatka pokojowej Nagrody Nobla z 1979r. Obecnie ma tu swoją siedzibę Starochorzowski Dom Dobroci prowadzący działalność charytatywną, a także organizacje parafialne (Żywy Różaniec, Dzieci Maryi), społeczne jak Klub Seniora czy Koło Ruchu Autonomii Śląska oraz filia Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Przy zbiegu ulic Kasprowicza i Bożogrobców znajduje się pomnik przypisywany Xaweremu Dunikowskiemu. Pomnik przedstawia postać kobiety z urną. Poświęcony jest ofiarom zbrodni hitlerowskich. Widnieją na nim napisy: „Ku chwale bohaterom” oraz „Pokoleniom ku rozwadze”. 24 kwietnia 1960r. przed pomnikiem złożono urnę z prochami i dodano płytę z napisem: „Bohaterom Ziemi Śląskiej zamordowanym w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück 1939 – 1945”.

5. Plac św. Jana – znajduje się w najstarszym udokumentowanym miejscu Chorzowa, kiedyś wsi. Od założenia w XIII w. aż do ostatnich lat XVIII w. pod względem zabudowy nie ulegała istotnym zmianom, zachowując charakter tzw. ulicówki. Wieś otoczona była borem, a w okolicy znajdowało się kilka stawów rybnych.

Plac św. Jana był niegdyś pastwiskiem i miejscem zebrania mieszkańców (tzw. nawsie, czyli wrzecionowaty plac wzdłuż całej wsi). W pierwszym okresie istnienia wsi na czele gminy stał sołtys, będący równocześnie sędzią wiejskim.

Pozostałością wiejskiego charakteru tej dzielnicy są istniejące do dziś zabudowania chłopskie przy placu św. Jana i ul. Bożogrobców, wznoszone od końca XVIII w. przez cały niemal XIX w. Bogaci chłopcy, tzw. siodłoki, pobudowali swoje zagrody w charakterystyczny sposób, którego przykładem są te pod nr 2,3,4,5,6,7,9 i 10, o typowym, zamkniętym układzie zabudowy i funkcji, mieszczące się na wąskiej i długiej działce. Bezpośrednio przy ulicy, ustawiony szczytem do niej, znajduje się budynek główny – mieszkalny. Naprzeciw zlokalizowany jest dom mniejszy, zwany wysłużnym lub wycugiem, z jednym oknem, przeznaczony dla starych rodziców, którzy wcześniej przekazali swoje gospodarstwo młodszemu następcy. Pomędzy tymi dwoma budynkami mieści się szeroka brama wjazdowa z niewielką furtką dla pieszych. Z tyłu znajdowały się zabudowania gospodarcze i wielka przejazdowa stodoła na całej szerokości działki, a za nią pola uprawne. Z tej pierwotnej zabudowy, zajmującej niegdyś cały plac pozostała obecnie tylko 1/3, reszta została rozebrana i zabudowana w latach 1902 – 1911 kamienicami czynszowymi.

6. Kapliczka św. Jana Nepomucena – znajduje się na placu św. Jana. Powstała w 1899 r. W miejscu prezbiterium dawnego prowizorycznego kościoła, wzniesiona wg projektu budowniczego Franciszka Wieczorka.

Święty ubrany jest w czarną sutannę i białą komżę, posiada zarost na twarzy. Zapewne kiedyś trzymał w lewej ręce palmę męczeństwa. Pierwotnie na ściankach wewnętrznych kaplicy znajdował się fresk przedstawiający scenę zrzucenia Jana Nepomucena z mostu Karola do Wełtawy w Pradze. Obecnie fresk jest zamalowany.

II lekcja

Temat: Planujemy wycieczkę do Chorzowa Starego.

I. Praca z mapą.

Uczniowie zaznajamiają się z planem miasta Chorzów Stary, wyszukują obiekty i zabytki godne obejrzenia.

Każdy z uczniów wybiera sobie zabytek architektoniczny, który podczas wycieczki będzie prezentował grupie.

II. Uczniowie pod kontrolą nauczyciela opracowują plan wycieczki.

PLAN WYCIECZKI

1. Wychodzimy ze Szkoły Podstawowej nr 29 – ul.Lwowska.
2. Idziemy ul. Kościuszki w kierunku Placu Jana.
3. Przystanek 1 – Kapliczka Podwyższenia Krzyża Św.
4. Przystanek 2 – komisariat policji (dawny ratusz Gminy Chorzów)
5. Przystanek 3 – ulicą Mazurską i ul. Bożogrobców dochodzimy do ul. Kasprowicza, gdzie zwiedzamy dom parafialny oraz pomnik ofiar zbrodni hitlerowskich.
6. Przystanek 4 – kościół pod wezwaniem św. Magdaleny
7. Przystanek 5 – udajemy się na plac św. Jana – kapliczka św. Jana Nepomucena, stare zabudowania chłopskie (tzw. ulicówki), przyglądamy się dawnym kamienicom czynszowym.
8. Powrót do szkoły.

III lekcja

Temat: Wycieczka dydaktyczno wychowawcza po Chorzowie Starym.

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela zwiedzają zabytki Chorzowa Starego zgodnie z planem. Każdy zabytek zostaje omówiony przez danego ucznia oraz sfotografowany.

Czas trwania wycieczki ok. 90 min

IV lekcja

Temat: Omówienie wycieczki dydaktyczno – wychowawczej do Chorzowa Starego.

1. Uczniowie dzielą się wrażeniami z wycieczki. Mówią o swoich uczuciach podczas pełnienia funkcji przewodnika. Oglądamy wykonane podczas wycieczki zdjęcia zabytków.
2. W czasie wycieczki uczniowie mieli zwrócić uwagę na stan zabytków, dróg, budynków itp.
3. Uporządkowanie spostrzeżeń metodą metaplanu:

ZJAWISKA NEGATYWNE

JAK JEST ?	DLACZEGO TAK JEST?	JAK CHCIELIBYŚMY ŻEBY SIĘ STAŁO?
zniszczone ulice, popękany asfalt, nierówne chodniki	szkody górnicze, zniszczenia wynikające z eksploatacji dróg (ciężkie samochody), mało remontów	ulice powinny być wyremontowane, położony nowy asfalt, chodniki wyłożone kostką brukową, proste krawężniki
zniszczone elewacje budynków	brak systematycznych remontów, zniszczenia wynikające z zanieczyszczenia środowiska, wandalizm itp.	kamienice powinny zostać wyremontowane, elewacje otynkowane, wyczyszczone bądź pomalowane, wokół domów posiana trawa i posadzone drzewa i krzewy

zaśmiecone chodniki i obejścia wokół domów, niedostateczna ilość koszy na śmieci	zaniedbania spowodowane niesystematycznym sprząaniem ulic, chodników i obejść wokół domów, zaśmiecanie przez mieszkańców	miasto powinno być częściej sprzątane, należy np. co dwadzieścia metrów postawić kosz na śmieci, uczulić gospodarzy domów i pozostałych mieszkańców aby przestrzegali przepisów porządkowych, poprzez np. umieszczanie tabliczek z napisem: „szanuj zieleni”, „zachowaj czystość” itp.
ubogi plac zabaw dla dzieci na Placu Jana (mała ilość huśtawek, karuzeli itp., brak terenów zielonych)	niedostateczne zainteresowanie ze strony władz miasta	plac zabaw powinien być wyposażony w różne atrakcje dla dzieci (np. zjeżdźalnie, huśtawki, piaskownicę, ławki), powinno być więcej zieleni

ZJAWISKA POZYTYWNE

JAK JEST	DLACZEGO TAK JEST	JAK CHCIELIBYŚMY ŻEBY SIĘ STAŁO?
wyremontowany Plac Piastowski (alejki wyłożone kostką brukową, posadzone drzewka i krzewy, odnowiony plac zabaw dla dzieci)	inicjatywa władz miasta	bez zmian
zadbana kapliczka Podwyższenia Krzyża Św. na Placu Piastowskim (uprzątnięty teren wokół kapliczki, świeże kwiaty na ołtarzu, zapalone świece itp.)	troska parafii pod wezwaniem Marii Magdaleny oraz mieszkańców Chorzowa	bez zmian
naprawiona nawierzchnia ul. Bożogrobców	inicjatywa władz miasta	bez zmian
odnowione osiedle przy ul. Rycerskiej i ul. Słowiańskiej (odnowione i pomalowane elewacje bloków w żywych i ciepłych kolorach)	inicjatywa władz miasta	bez zmian

czysty i zadbane pomnik poświęcony ofiarom zbrodni hitlerowskich przy zbiegu ulic Kasprowicza i Bożogrobców (świeże kwiaty, znicze)	troska parafii pod wezwaniem Marii Magdaleny oraz mieszkańców Chorzowa	bez zmian
istnienie i działalność takich instytucji jak Starochorzowski Dom Kultury, filia Biblioteki Pedagogicznej w Chorzowie, Dom Seniora	inicjatywa władz miasta oraz parafii pod wezwaniem Marii Magdaleny	bez zmian

4. Podsumowanie metaplanu i wnioski.
5. Wycieczka zostanie opisana w formie sprawozdania w gazetce szkolnej, a zdjęcia (wraz z opisem) zaprezentowane w gablocie szkolnej.